

MILAWU YA NHLELEKO WA NHLANGANO WA VUHLERI BYA MIGANGA YA NDHAVUKO

1. Masungulo

- 1.1. Ku tekelela enhlokweni ndhavuko wo hambana ni ku fana ku sukela khale eka miganga ya ndhavuko eAfrika Dzonga;
- 1.2. Ku tiyisisa mfuwo lowu nga ni xindzhuti, ntikelo wa ndzingano, ni ku hoxa xandla hi ndlela yo hlawuleka eka miganga hinkwayo ya ndhavuko;
- 1.3. Ku kongomisiwa hi misinya ya milawu ya ku kombana xichavo, ku xixima ndhavuko, ni ku hanyisana ni ku tirhisana ni hi ku rhula;
- 1.4. Ku tiyimisela ku hlohlotella nkanerisano, ku nyikana mavonelo, ni ku endla swiboho swin'we etimhakeni leti khumbaka hinkwavo;
- 1.5. Ku amukela ntikelo wa ku siyasiyana, ni nkoka wo hlayisa ku tirhisana hi ndlela leyi akaka ni ya xichavo exikarhi ka miganga ya ndhavuko;
- 1.6. Swivandla swa vuxirho leswi xiyiwaka laha swi simeka Milawu ya Matirhelo ("Milawu") tanihi rimba ro teka xiave hi ndlela yo hleleka, matwisiselo yo fana, ni ku tirhisana ku ya emahlweni.

2. Xikongomelo Ni Ntikelo

- 2.1. Milawu leyi yi lawula maendlelo ni ku fambisiwa ka nhlango lowu hleriwaka swin'we ni le xikarhi ka swivandla leswi nga swirho leswi tiviwaka.
- 2.2. Xikongomelo xa nhlango i ku bula hi timhaka leti khumbaka un'wana ni un'wana, ni ku tirhisana exikarhi ka swivandla leswi nga swirho.
- 2.3. Nhlango a wu nge katsi munhu wa ta nawu naswona wu hava xivumbeko xa timhaka ta nawu.
- 2.4. Nhlango wu ta fambisiwa hi mukhuva wa nhleleko, wa ximfumo, wa nongonoko, ni lowu katsaka van'wana hi ku pfumelela nkanerisano wo anakanyela, ku angulana hi xichavo, ni ku teka xiave hi ndzingano eka swirho hinkwaswo swa swivandla.

3. Swirho Swa Nhlango

- 3.1. Swivandla leswi nga swirho swi nga ha katsa minhlango hinkwayo ya ndhavuko, minhlango ya le mugangeni, swiyenge swa vurhangeri bya vuhosi kumbe bya ndhavuko, minhlango yo yimela muganga, ni swivandla swin'wana leswi tiviwaka leswi yimelaka ntsakelo wa muganga wa ndhavuko.
- 3.2. Swivandla swa ndhavuko leswi lavaka ku va swivandla leswi nga swirho swi nga ha endla xikombelo xo tekeriwa enhlokweni hi ku tsala, ti nyikela rungula leri laviwaka hi nhlango.

- 3.3. Endzhaku ko kambisisa xikombelo, nhlango wu nga tshuka wu amukela muendli wa xikombelo tanihi xivandla lexi nga xirho hi vhoti ya mbirhi eka nharhu eka swivandla leswi nga swirho leswi nga kona.
- 3.4. Nhlango wu nga nyika vuxirho hi ku helela kumbe hilaha ku pimiweke. Vuxirho lebyi pimiweke byi nga ha nyikeriwa eka swiyimo swokarhi leswi nhlango wu nga vonaka swi faneleka ku tiyisisa vutshembeki, ku katseka ka vanhu van'wana, ni matirhelo ya nhlango hi nhleleko.
- 3.5. Xivandla xin'wana ni xin'wana lexi nga xirho lexi tiviwaka xi ni mfanelo yo hlawula vapfhumba vambirhi ku teka xiave eka nhlango.
- 3.6. Vapfhumba lava yimelaka swivandla leswi nga swirho eka nhlango wun'wana ni wun'wana va fanele ku humesa vumbhoni bya leswaku va simekiwe hi mfanelo.
- 3.7. Nhlango wu fanele ku va ni rijisitara ya swivandla hinkwaswo leswi nga swirho leswi tiviwaka, ku kombisa ku amukeriwa ka swona, xiyimo xa vuxirho bya swona (ka sweswi, loku heleleke kumbe loku pimiweke), ni swiyimo swin'wana leswi tirhaka eka swirho leswi pimiweke.

4. Vumbiwa Ni Vaofisiri Va Nhlango

- 4.1. Xivandla xin'wana ni xin'wana lexi nga xirho xi nga teka goza ro vitana nhlango hi ku humesa xitiviso lexi tsariweke xi ya eka swivandla hinkwaswo leswi nga swirho leswi tiviwaka.
- 4.2. Nhlango wu ta boxa xikongomelo, siku leri anakanyeriwaka, ni ndhawu (hi xiviri kumbe hi inthanete) ya nhlango.
- 4.3. Xirho lexi vitanaka nhlango xi fanele ku lulamisa ajenda ka ha sele kwalomu ka masiku ya 14 emahlweni ka nhlango.
- 4.4. Xivandla xin'wana ni xin'wana lexi nga xirho xi nga tlhela xi rhumela timhaka tin'wana to bula hatona leswaku ti katsiwa eka ajenda, ntsena loko timhaka teto ti rhumeriwa hi nkarhi lowunene emahlweni ka nhlango, kumbe loko swi amukeriwa eka nhlango hi vo tala lava nga kona enhlanganweni.
- 4.5. Xirho lexi vitanaka nhlango xi fanele ku pfula nhlango naswona xi veka tihlo leswaku ku landzeriwa kahle vumbiwa.
- 4.6. Nhlango wu ta tekiwa wu ri lowu landzelaka kahle vumbiwa naswona wu ta sungula loko swirho hinkwaswo leswi nga kona swi nyika mpfumelelo:
 - 4.6.1. wa ku tekeriwa enhlokweni ka swivandla leswi nga swirho leti nga kona; ni
 - 4.6.2. ku simekiwa swin'we ni matimba ya vapfhumba va tona.
- 4.7. Timhaka tin'wana ni tin'wana leti humelelaka hi nkarhi wa ku vitana nhlango, ku katsa timhaka ta xileriso kumbe ku faneleka ka mupfhumba, ti fanele ku lulamisa hi ku pfumeleriwa hi nhlayo leyikulu ya swivandla leswi nga swirho leswi nga kona. Hambiswiritano, loko mhaka yi khumba xiyimo xa vuxirho kumbe ku tekeriwa enhlokweni ka xivandla lexi nga xirho lexi yimeriwaka hi mupfhumba wa kona, mhaka yoleyo yi fanele ku lulamisiwa hi nhlayo ya mbirhi eka nharhu ya swivandla leswi nga swirho leswi tiviwaka leswi nga kona.

- 4.8. Loko ku sungula nhlango wun'wana ni wun'wana, vapfumba va fanele ku simeka Mutshamaxitulu hi nhlayo leyikulu ya vhoti leswaku a rhangela nhlango.
- 4.9. Mutshamaxitulu u ta va ni vutihlamuleri byo hlayisa nhleleko, ku kongomisa nsiyerisano wo vulavula, ni ku rhangela ku kanerisana ni ku pfumelelana hikuya hi Milawu leyi.
- 4.10. Eka mhaka yin'wana ni yin'wana leyi khumbaka nhleleko wa nhlango kumbe maendlelo lama nga boxiwangiki eka Milawu leyi, Mutshamaxitulu u ta tirhisa misinya ya milawu leyi toloveleke ya maendlelo ya nhlango hilaha swi amukeriwaka hakona hi ntolovelo ni ku faneleka eka swiyimo swa kona, nkarhi hinkwawo swi ta lawuriwa hi leswi tsakeriwaka hi nhlango.
- 4.11. Xirho lexi vitanaka nhlango xi ta simeka Matsalana ku pfuna Mutshamaxitulu hi nkarhi wa nhlango. Matsalana u fanele ku byarha vutihlamuleri byo seketela timhaka ta maendlelo, ku rhekhoda leswi endlwaka, ni ku lulamisa timinete ta nhlango.
- 4.12. Timinete ta nhlango ti fanele ku nyikiwa mpfumelelo hi nhlayo ya vhoti ya swivandla leswi nga swirho leswi tiwaka leswi a swi ri kona enhlanganweni.
- 4.13. Tihofisi ta Mutshamaxitulu na Matsalana ti tshika ku tirha loko ku hela timinete ta nhlango.

5. Ku Vitaniwa ka Mhlangano

- 5.1. Ku nga si hela nhlango wun'wana ni wun'wana, vapfumba va fanele ku simeka xirho lexi vitanaka nhlango kumbe komiti yo vitana nhlango leyi nga ni vutihlamuleri byo humesa xitiviso ni ku vitana nhlango.
- 5.2. Sweswo a swi siveli leswaku swivandla swimbirhi kumbe ku tlula leswi nga swirho leswi tiwaka swi va ni nhlango handle ko landzela mukhuva lowu toloveleke, laha swiyimo swi bohaka leswaku ku tekiwa goza ro tano niloko xitiviso xi rhumeriwile eka swivandla leswi nga swirho hinkwaswo.

6. Nhlayotsongo Ni Ku Teka Xiave

- 6.1. Nhlayotsongo yi fanele ku fika kwalomu ka 50% ya swivandla leswi nga swirho leswi tiwaka leswi yimeriwaka hi mupfumba un'we eka yin'wana ni yin'wana.
- 6.2. Loko nhlayotsongo yi nga fikeleriwi, nhlango wu nga yimisiwa kutani wu tlhela wu vitaniwa loko ku endlwe xitiviso lexi faneleke.

7. Endlelo Ra Nhlango

- 7.1. Mutshamaxitulu u fanele ku tiyisisa leswaku nhlango wu fambisiwa hi nhleleko, ku sirhelela mfanelo yo vulavula, ni ku hlayisa maendlelo yo kombisa ku anakanyela.
- 7.2. Vapfumba lava simekiweke hi nawu va swivandla leswi nga swirho hi vona ntsena lava nga vulavulaka ni ku teka xiave eka minkanerisano ya nhlango.
- 7.3. Lava taka ku ta hlalela va nga pfumeleriwa ku va kona loko va rhambiwile kumbe va pfumeleriwa hi nhlango kambe a va nge teki xiave eka minkanerisano handle ka loko va pfumeleriwa hi Mutshamaxitulu ni hi ku kongomisiwa hi swiyimo leswi amukeriwaka enhlanganweni.

- 7.4. Nhlango wu ta fambisiwa hi ku landza ajenda leyi amukeriweke hi vapfumba eku sunguleni.
- 7.5. Mutshamaxitulu u ta vitana mhaka yin'wana ni yin'wana hi ku landzelelana kutani a kombela vapfumba leswaku va vulavula hi ku siyerisana.
- 7.6. Vapfumba va fanele ku kongomisa mhaka eka Mutshamaxitulu loko va vulavula naswona va papalata swikavanyeto kumbe ku hlasela van'wana.
- 7.7. Mupfumba a nga ha boxa xivilelo, lexi faneleke ku lulamisiwa hi xihatla hi Mutshamaxitulu.
- 7.8. Timhaka leti nga riki kona eka ajenda ti nga ha boxiwa loko nhlango wu nyika mpfumelelo.
- 7.9. Mutshamaxitulu, nkarhi wun'wana ni wun'wana, hi ku lava ku ololoxa timhaka kumbe ku hlohotela leswaku ku fikeleriwa mpfumelelano etimhakeni leti khumbaka hinkwavo, a nga ha bumabumela leswaku ku tirhisiwa maendlelo man'wana kumbe tihuvo, ku katsa ni nkanerisano lowu hlelekeke, ku lamula, kumbe bulo leri rhangeriwaka hi munhu wokarhi. Loko ko tshuka ku tirhisiwa endlelo leri nga riki ra ntlovelo hi ndlela yoleyo swi fanele swi nyikiwa mpfumelelo hi nhlayo ya vhoti ya vapfumba lava nga kona.

8. Mpimanyeto wo endla xiboho

- 8.1. Nhlango wu ta lwela ku fikelela swiboho hi ku kanerisana hi ku kongoma, ku twanana, ni ku fikelela mpfumelelano exikarhi ka swivandla leswi nga swirho leswi tiwaka.
- 8.2. Handle ka timhaka leti khumbaka maendlelo ni swiboho leswi yelanaka ni matikhomele ni nhleleko wa nhlango hi woxe, ku hava xivandla lexi nga xirho lexi nga ta bohiwa hi xiboho lexi xi nga xi pfumelangiki.
- 8.3. Loko mpfumelelano wu nga fikeleriwi, mhaka:
 - 8.3.1. yi nga ha vakeriwa etlhelo leswaku yi tlhela yi tlhuvutsiwa kumbe ku fikeleriwa ntwanano; kumbe
 - 8.3.2. yi hundziseriwa eka endlelo rin'wana hilaha ku twananiweke hakona hi nhlango hi ku landza Milawu leyi.
- 8.4. Matsalana u ta tiyisisa leswaku timhaka leti nga lulamisiwangiki ta tsariwa hi ku pakanisa eka timinete ta nhlango.

9. Timholovo letikulu

- 9.1. Loko ko tshuka ku va ni mholovo leyikulu kumbe ku pfumala ntwanano leswi kavanyetaka ku ya emahlweni ka nhlango kumbe swi kavanyeta vuxaka exikarhi ka miganga kumbe swivandla leswi nga swirho, Mutshamaxitulu kumbe nhlango wu nga ha lerisa lava khumbekaka leswaku va lava xitshunxo hi ndlela ya le tlhelo.
- 9.2. Lava khumbekaka, hi ku twanana ka vona, va nga ha simeka mulamuleri kumbe mupfuneti leswaku a pfuna ku lulamisa mholovo, hikuya hi swinawana ni swipimelo leswi va vonaka loko swi fanerile.

- 9.3. Nhlango a wu fanelanga wu sindzisa xitshunxo eka munhu wokarhi loyi a khumbekaka eka mholovo kambe wu nga ha seketela kumbe ku khutaza nkanerisano, vun'we, ni tindlela tin'wana to fikelela xitshunxo hi ku rhula hi xikongomelo xo kondletela ku xiximana ni ntirhisano lowu yaka emahlweni.
- 9.4. Un'wana ni un'wana loyi a khumbekaka eka mholovo yoleyo a nga swi kota ku simeka vuyimeri eka nhlango, loko mholovo yo khumba swinene matirhelo yo angarhela kumbe vutshembeki bya nhlango.

10. Tikomiti Ni Matirhelo Lama Bohaka

- 10.1. Hi ku famba ka nkarhi nhlango wu nga simeka tikomiti to hlawuleka ku hetisisa mitirho yokarhi leyi vangiwaka hi swiboho swa nhlango.
- 10.2. Tikomiti teto ti nga ha byarhisiwa:
 - 10.2.1. Ku hlohlotella ku hetisisiwa ka swiboho kumbe swihlambanyo;
 - 10.2.2. Ku burisana kumbe ku vulavula ku yimela swirho swa nhlango swin'we ni vanhu va le handle lava khumbekaka, swivandla, kumbe valawuri;
 - 10.2.3. Ku endla tidyondzo, vulavisi, kumbe ntirho wo lunghiselela ku seketela makungu ya nhlango;
 - 10.2.4. Ku endla xiviko xa nhluvuko wa nhlango, vuyelo, swibumabumelo kumbe leswi kumiweke.
- 10.3. Tikomiti ti ta tirha hi ku landza milawu leyi kongomisaka ni vuenti lebyi ku twananiweke ha byona loko ti simekiwa.

11. Matikhomele Ni Mikhuva Leyinene

- 11.1. Vapfumba va fanele ku khomana hi xichavo ni ku xiximana nkarhi hinkwawo.
- 11.2. Ku hava mupfumba loyi a nga ta kavanyeta un'wana loko a vulavula, handle ka loko a boxa xivilelo.
- 11.3. Matikhomele lama nga lawulekiki ma nga lulamisiwa hi Mutshamaxitulu, ku katsa xilemukiso kumbe xikombelo xo va munhu wa kona a humela ehandle.
- 11.4. Nhlango wu nga tiyimisela ku hlayisa moya wa ku xiximana ni ku katsa van'wana hi ku landza ku kombisa xichavo eka mindhavuko yin'wana leyi yimeriwaka.

12. Tirhekhodo Ni Ku Ya Emahlweni

- 12.1. Matsalana u fanele ku tsala swiboho leswi ku twananiweke ha swona kutani a swi rhumela xiviko xa nhlango eka vapfumba hinkwawo ku nga si hundza masiku ya 14.
- 12.2. Nhlango, nkarhi wun'wana ni wun'wana, wu nga simeka Xirho kumbe Komiti ya Mbulavurisano ni Rhekhodo, leyi nga ta byarha vutihlamuleri byo hlayisa ni ku hlela timinete nkarhi ni nkarhi, mbulavurisano, swihlambanyo, swiviko, ni switatimendhe leswi ku twananiweke haswona eka nhlango.

- 12.3. Xirho xa Mbulavurisano ni Rhekhodo xi fanele ku hlayisa tidokhumente hinkwato ta ximfumo leti humaka eka nhlango, ku katsa timinete, swihlambanyo, swiviko, ni mbulavurisano lowu ku twananiwaka hawona.
- 12.4. Swiboho leswi fikeleriwaka swi ta tekiwa swi tirha nkarhi wun'wana ni wun'wana handle ka loko swi cinciwa hi ku pfumelelana kumbe hi swivangelo swa xiviri kumbe leswi twisisekaka.
- 12.5. Nhlango wun'wana ni wun'wana wu ta gimeta hi nkatsakanyo wa swiboho, ku tsariwa timhaka leti vekerike etlhelu leswaku ku buriwa ha tona enkarhini lowu taka.

13. Ku Tshika Vuxirho

- 13.1. Xivandla xin'wana ni xin'wana lexi nga xirho lexi tiviwaka, nkarhi wun'wana ni wun'wana, xi nga ha tshika vuxirho bya xona hi ku endla xitiviso lexi tsariweke eka Xirho xa Mbulavurisano ni Rhekhodo.
- 13.2. Ku tshika koloko ku ta sungula ku tirha endzhaku ko amukeriwa ka xitiviso, handlekaloko ku boxiwe siku ra nkarhi wa le mahlweni.
- 13.3. Hi vhoti ya mbirhi eka nharhu ya swivandla leswi nga swirho leswi tiviwaka leswi nga kona, nhlango wu nga ha endla xiboho xo herisa vuxirho bya xivandla xin'wana ni xin'wana lexi nga xirho.
- 13.4. Ku nga si endlwaka xiboho, xivandla lexi nga xirho lexi khumbekaka xi ta nyikiwa nkarhi lowunene wo endla xiviko lexi tsariweke kumbe xo vuriwa hi nomu xo vula leswaku hikwalaho ka yini vuxirho bya xona byi nga fanelanga byi herisiwa.
- 13.5. Swivangelo swa ku tshikisiwa swi fanele ku fambelana ni matikhomele kumbe swiyimo leswi nga fambisaniki ni vutshembeki, xikongomelo, kumbe matirhelo lamanene ya nhlango.

14. Swikoxo Ni Tihakelo

- 14.1. Nhlango a wu nge vi ni swikoxo kumbe ku swi pfumelela, swiboho, kumbe tihakelo ta timali ematshan'weni ya xivandla lexi nga xirho handle ka loko swi amukeriwile hi ku tsariwa ehansi hi (swi)xirho lexi khumbekaka.

15. Ku Cinciwa Ka Milawu Leyi

- 15.1. Milawu leyi yi nga ha cinciwa hi vhoti ya mbirhi eka nharhu ya swivandla hinkwaswo leswi xirho leswi tiviwaka leswi yimeriwaka enhlanganweni lowu vitaniweke hi nawu.
- 15.2. Goza rin'wana ni rin'wana ro lava ku cinca Milawu ri fanele ku rhumeriwa eka swivandla hinkwaswo leswi nga swirho kwalomu ka masiku ya 14 emahlweni ka nhlango.

16. Ku tiboho loku tolovelekeke

- 16.1. Milawu leyi yi kombisa ku tiboha ka un'wana ni un'wana eka swivandla leswi nga swirho ku tirhisana hi ku rhula, ku khomisana, ku amukelana ni ku xiximana, ni ku kanerisana hi ku rhula.. Hinkwavo lava tekaka xiave eka nhlango va tiyimisele ku landzela misinye leyi ya milawu hi mbilu leyinene.